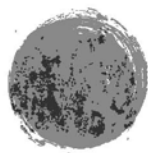

*Príbeh
Samuraju*

ŽIVOT A SVĚT VÁLEČNÍKŮ STARÉHO JAPONSKA

Průběh Samurajů

R
O
M
A
N
K
O
D
E
T

NAKLADATELSTVÍ
EPOCHA

Obsah

Seznam příloh	7
Úvod	10
Kapitola 1 – Cesta samuraje	15
Kapitola 2 – Svět samurajů	33
Čas	34
Přírodní podmínky	42
Lidé, společnost a stát	56
Válečníci	92
Duchovní svět starého Japonska	113
Mentalita	132
Hospodářství	142
Zahraniční vztahy	159
Kapitola 3 – Historický přehled	171
Vzestup samurajů	173
Vláda Kamakury	190
Války éry Ašikagů	204
Období válčících států	212
Tokugawský mír	242
Soumrak samurajů	247
Kapitola 4 – Umění války	264
Proměny japonského vojenství	266
Vojsko	282
Tažení	303
Bitva	316
Hrady a obléhání	368
Námořní válka	405
Kapitola 5 – Nástroje války	424
Luk a lučištníci	427
Cesta meče	434
Kopí	456
Naginata	461
Další tradiční zbraně	464
Speciální zbraně	470
Střelné zbraně	472

Oblévací zbraně	479
Zbroj samurajů	485
Koně a další vybavení	497
Kapitola 6 – Život válečníka	502
Klan a jedinec	505
Dětství	511
Vzdělání	517
Výcvik	525
Morální zásady	530
Služba a povinnost	538
Soukromý život	543
Smrt	570
Kapitola 7 – Odkaz samurajů	582
Slovníček vybraných pojmů	590
Přehled členění období japonských dějin	593
Chronologie nejvýznamnějších událostí	593
Rodokmeny vybraných japonských rodů	597
Bibliografie	602
Nevydané prameny	602
Vydané prameny	602
Odborná literatura	604
Beletrie	618
Internetové zdroje	618
Summary	621
Rejstřík	623

Seznam příloh

Grafy

Růst počtu obyvatel předmoderního Japonska	58–59
---	-------

Mapy

Provincie Japonska	8–9
Bitvy u Kawanakadžimy (1553–1561)	3
Válka Genpei	183
Tažení Nitty Jošisady proti Kamakuře (1333)	203
Bitva u Minatogawy (1336)	207
Državy nejvýznamnějších daimjóů v Období válčících států (1570)	213
Nejvýznamnější bitvy Ody Nobunagy a Tojotomiho Hidejošiho ve středním Japonsku	219
První japonská invaze do Koreje (1592–1593)	226
Japonsko před bitvou u Sekigahary	232
Sekigaharské tažení (1600)	234
Sekigahara (1600)	235
Ósacké tažení (1615)	240
Japonsko pod vládou Tokugawů	243
Válka Bošin (1868–1869)	259
Bitva u Iči no tani (1184)	331
Bitva u Hecugigawy (1586)	344
Tažení v Šinanu v 50. a 60. letech 16. století	346
Bitva u Anegawy (1570)	349
Bitva u Komaki a Nagakute (1584)	362
Bitva u Toby a Fušimi (1868)	366
Bitva u Dan no ura (1185)	409
Tažení I Sun-sina (1592)	419

Rodokmeny

Japonští císařové ve 12. století	597
Hlavní větev rodu Minamoto ve 12. století	598
Rod Taira ve 12. století	599
Rodokmen šógunů z rodu Tokugawa	600–601

Schémata

Měření času ve starém Japonsku	41
Společenská struktura Japonska v období Edo	78
Organizační struktura tokugawovského šógunátu	87
Tábor samurajské armády	313
Taktika jízdních lučištníků	318
Nejčastěji užívané formace samurajských armád	324
Schéma hradu v Ósace	377
Části japonského meče (katany)	439
Části zbroje samuraje	487
Erby samurajů	509

Tabulky

Demografický vývoj počtu obyvatel významných japonských měst v éře samurajů	61
Nejvýznamnější domény tokugawského Japonska	91

Kapitola 5

Nástroje války

Meč musí být víc
než jen pouhou zbraní,
musí být odpovědí
na životní otázky.

musel ve své snaze o zasažení terče postupovat od pouhé schopnosti zasáhnout terč po duševní stav, v němž byl cíl zasažen ještě před tím, než vůbec střelec vypustil z tětiny.¹⁵²² K dosažení takového stavu mysli bylo však třeba, mimo dlouhodobého a fyzicky náročného tréninku v samotné střelbě, strávit mnoho tisíc hodin meditováním a studiem nejen bojových umění, ale právě především zenu, jenž byl jednou z nezbytných součástí cesty luku. Bez nácviku střelby samotné by se však lukostřelec nikdy mistrem nestal. Z období Edo tak existuje řada záznamů o tom, jak takový výcvik vypadal, a také z řady střeleckých soutěží, jež byly i nadále pořádány po celé zemi a stále se těšily značné popularitě. O intenzitě tréninku a schopnostech lučištníků té doby poměrně názorně vypovídají dva konkrétní příklady. První hovoří o muži jménem Wada Daihači, jenž roku 1686 v kryté hale dlouhé 120 metrů (kde nebylo možné střílet obloukem, ale pouze přímo) vystřílel za dobu 24 hodin 13 033 šípů z nichž 8133 zasáhlo terč. O tom, že za vlády Tokugawů výcvik v bojových uměních neupadl, může přesvědčit zpráva o Curutovi Masatokim, jenž roku 1852 za stejný časový úsek vystřílel 10 050 šípů, z nichž více než polovina (5383) zasáhla cíl.¹⁵²³ Lukostřelba tak navzdory vzestupu dalších zbraní a skutečnosti, že od 14. století přestala být výsadou samurajů a dostala se i do výzbroje nižších vrstev, z nichž se rekrutovala pěchota ašigaru, zůstala jedním z ústředních bojových umění japonských válečníků. V kulturních dějinách a jak japonské, tak západní imaginaci však byl luk jakožto hlavní zbraň samuraje nahrazen mečem, který se stal ústředním symbolem celé vojenské třídy starého Japonska.

Cesta meče

Přestože byl luk až do 15. století hlavní zbraní samurajů, stal se meč v následujících staletích jejich symbolem a předmětem, s nímž si japonské válečníky spojujeme nejčastěji. Meč byl zosobněním samurajovy vojenské moci (a později také společenského postavení), a proto jej doprovázel po celý život.¹⁵²⁴ Ne-

¹⁵²²⁾ ONUMA, Hideharu, *The Essence and Practice of Japanese Archery*, Tokyo – New York – London 1993, s. 2.

¹⁵²³⁾ RATTI, WESTBROOK, s. 238; dostupné z: <http://www.ikyf.org/history.html> [cit. 15. 10. 2017].

¹⁵²⁴⁾ CUMMINS, s. 75; pro samuraje bylo nemyslitelné, aby se na veřejnosti objevil bez meče, rovnalo se to v podstatě situaci, kdy by vyšel na ulici nahý. TURNBULL, Stephen, *Katana: The Samurai Sword*, Oxford – New York 2010, s. 4.

Meč

byl pouhou zbraní, ale něčím, co v sobě podle starých Japonců skrývalo hlubší význam, jehož hledání se stalo základem filozofie samurajů. Již v době, kdy staří Japonci obětovali svým šintoistickým bohům, patřily meče mezi časté dary božstvům. Důvodem byla skutečnost, že meč byl vnímán jako něco čistého, cenného a vzácného, což byly atributy, jež se u obětí cenily nejvíce. Skutečnost, že japonská císařská regália (obdoba korunovačních klenotů) zahrnují kromě posvátného zrcadla a šperku také meč (*kusanagi no curugi* – „meč žnoucí trávu“), jasně demonstruje, jaký byl této zbraní od nejstarších japonských dějin přikládán význam.¹⁵²⁵ Meč již v té době symbolizoval nejen vojenskou, ale především politickou moc.¹⁵²⁶ V době, kdy zemi vládli samurajové, došlo k dalšímu nárůstu tohoto symbolického významu meče. Na počátku 17. století tak Tokugawa Iejasu nabádal své potomky, aby nezapomněli, že „meč je duší samuraje“.¹⁵²⁷ Meč se tak stal zosobněním samurajů mnohem dříve, než si jej s nimi ztotožnila moderní společnost pod vlivem japonské i západní kinematografie.

Pověstné meče samurajů a jejich používání nicméně prošly v průběhu dějin existence vojenské vrstvy podobně dynamickou změnou jako ona sama. Nejstarší meče (*curugi*) používané v Japonsku se totiž budoucím zbráním samurajů příliš nepodobaly. Až do 8. století byl nejčastěji užívaným me-

¹⁵²⁵⁾ YUMOTO, John M., *The Samurai Sword. A Handbook*, Tokyo – Rutland – Singapore 2008, s. 17.

¹⁵²⁶⁾ FRIDAY, *Samurai, Warfare and the State in Early Medieval Japan*, s. 78.

¹⁵²⁷⁾ TURNBULL, *The Samurai Sourcebook*, s. 122.

čem druh zvaný *čokuto* ukovaný podle čínského a korejského vzoru. Jednalo se o dlouhý rovný železný meč, jehož výroba byla poměrně jednoduchá.¹⁵²⁸ K přijetí nového typu meče, z něhož se vyvinula tradiční zakřivená japonská *katana* (dlouhý meč používaný jako hlavní zbraň), došlo až v průběhu 8. století během válek s Emiši. Tito válečníci obývající severní část Japonska ovlivnili ostrovní vojenství nejen tím, že přiměli rodící se vojenskou vrstvu k tomu, aby se přeorientovala na vedení války pomocí jízdních lučištníků, ale také jako první používali dlouhé zakřivené meče. Samurajové tuto zbraň od domorodého obyvatelstva v podstatě převzali, k její výrobě však využili pokročilejší kovářské techniky šířící se do Země vycházejícího slunce z Číny. Výhoda tohoto meče byla zřejmá. Když došlo k přímému střetu jezdců s pěchotou, měla zakřivená čepel značné přednosti. Jezdec mohl snadněji bojovat ze hřbetu koně s pěšáky pod ním, po nichž mohl zakřiveným mečem sekat (bodání by nebylo příliš účinné) s mnohem větším efektem.¹⁵²⁹ Právě způsob vedení války raných samurajů měl rozhodnout o tom, že japonský meč bude především sečná, nikoliv bodná zbraň. Změna hlavní chladné zbraně navíc proběhla v době, kdy bylo v Japonsku zavedeno kalení oceli. Díky tomu byly meče samurajů od jejich vzniku vyráběny z velice kvalitního a odolného materiálu s pečlivě kontrolovaným obsahem uhlíku, díky čemuž získaly svou pověstnou pružnost a pevnost.¹⁵³⁰

V období Heian a v počátcích éry Kamakura se používaly meče, jejichž čepele se ke svému středu zužovaly a pak opět mírně rozšiřovaly směrem ke zkosenému hrotu. Meč pak byl zakřivený především v dolní části směrem od rukojeti. Ostrí se v druhé půlce (k hrotu) narovnávalo. Bylo charakteristické tím, že bylo v poměru ke své délce mezi 75 a 79 centimetry poměrně úzké.¹⁵³¹ Výraznějších změn doznala výroba mečů až v období Kamakura, kdy došlo k rozvoji výroby mečů v jednotlivých školách. Ke vzniku první z nich došlo v Hoki okolo roku 900 pod vedením kováře Jasucuny. V nadcházejících desetiletích díky dostatku železné rudy a dřevěného uhlí využívaného při výrobě vzniklo pět základních center výroby mečů v provinciích Bizen, Jamaširo, Jamato, Sagami (škola Sošu) a Minó. Z těchto pěti škol vzešlo zhruba 80 % mečů vyrobených v Japonsku do 15. století. Díky rozvoji technologie překládané oceli (meč byl ukován z jednotlivých pruhů kovu s různým obsahem uh-

¹⁵²⁸⁾ YUMOTO, s. 29.

¹⁵²⁹⁾ CLEMENTS, *A Brief History of the Samurai*, s. 23.

¹⁵³⁰⁾ DEAL, s. 157.

¹⁵³¹⁾ CUMMINS, s. 76.

líku, díky čemuž získával své výjimečné vlastnosti) vznikly v této době jedny z nejkvalitnějších ukovaných mečů v dějinách Japonska.¹⁵³²

Rozvoj výroby těchto zbraní pak vedl v době prvního šógunátu k proměně jejich podoby. Patrně nejvýraznějším vývojem byl vznik nového typu meče majícího své předchůdce již v předcházejícím období. Tato zbraň zvaná *tači* byla delší (až 90 centimetrů) než tradičnější katana a její hrot byl ostřejší. Hodila se proto spíše pro bodání než k sekání,¹⁵³³ k němuž byly určeny tradiční japonské meče. K pasu se připínala volněji a ostrím směřujícím dolů (byl tedy na opasku zavěšen, na rozdíl od katany), zatímco katana jako sečná zbraň byla většinou zastrčena přímo za pás ostrím nahoru tak, aby její majitel mohl při tasení provést okamžitě výpad sekem.¹⁵³⁴ Tači však byly meče určené především pro nejvyšší samurajské vládce a jejich výroba byla dosti nákladná. Z toho důvodu bývají historiky mnohdy označovány za jedny z nejskvělejších čepeří ukovaných japonskými kováři.¹⁵³⁵ Nákladnost výroby tači však vedla k tomu, že si tento meč mohl dovolit jen zlomek příslušníků vojenské vrstvy. Výsledkem proto byla kratší a zjednodušená verze zvaná *uči-gatana*, jež je někdy označována za „tači chudých“.¹⁵³⁶ V průběhu 14. století se stala patrně nejoblíbenější poboční zbraní samurajů a příslušníků jejich družin. Charakter vojenských konfliktů, v nichž během éry Nanbokučó stále hráli prim jízdní lučištníci, však vedl k tomu, že samurajové své meče stále používali jen jako sekundární zbraň. Hrozba toho, že se meč při nárazu na zbroj nepřítele zlomí či bude zachycen a strhne svého majitele z koně, vedla k tomu, že meče byly mnohdy využívány k bodání jako jakási miniaturní kopí (odtud původ popularity tači a uči-gatany). Případně byly používány jako sečné zbraně ve chvíli, kdy buď nebylo vyhnutí, nebo pro boj muže proti muži samurajové raději sesedali ze sedla a bojovali jako pěší bojovníci, což byl počátek proměny stylu vedení války. Nepraktičnost využití meče jako bodné zbraně ze hřbetu koně pak vedla k postupnému návratu k meči, jehož hlavním účelem bylo sekání. Archeologický výzkum kosterních pozůstatků obětí konfliktů 14. století pak prokázal, že ti, kteří byli zabiti mečem, zahynuli nejčastěji na následky sečných zranění.¹⁵³⁷

¹⁵³²⁾ YUMOTO, s. 30; NAGAYAMA, Kokan, *The Connoisseur's Book of Japanese Swords*, Tokyo – New York – London 1995, s. 22.

¹⁵³³⁾ GLENN, s. 89.

¹⁵³⁴⁾ DEAL, s. 160; FRIDAY, *Samurai, Warfare and the State in Early Medieval Japan*, s. 79.

¹⁵³⁵⁾ CUMMINS, s. 76.

¹⁵³⁶⁾ FRIDAY, *Samurai, Warfare and the State in Early Medieval Japan*, s. 79.

¹⁵³⁷⁾ CONLAN, *State of War*, s. 60–62.

Proměna japonského vojenství v 15. a především 16. století se podepsala také na japonské produkci mečů.¹⁵³⁸ Zatímco v předchozím období byl meč kromě zbraně také symbolem statusu nejvýznamnějších příslušníků vojenské třídy a mnohé z nich by se daly přirovnat k rafinovaným uměleckým dílům, stala se v Období válčících států z meče jedna z hlavních zbraní samurajů. Výrobci se proto (především v případě masové produkce) zaměřili na funkční aspekty mečů na úkor jejich někdejší zdobnosti.¹⁵³⁹ S výjimkou dlouhých mečů zvaných *nodači* došlo obecně ke zkrácení čepele ze 75 na cca 70 centimetrů.¹⁵⁴⁰ Tento trend byl výsledkem skutečnosti, že meč přestal být používán primárně z koňského hřbetu a stal se zbraní pěších bojovníků. Těm by nadměrná délka meče v souboji spíše překážela. Samurajové se proto spoléhali na kratší, ale širší zbraně, jež byly při přímém střetu dvou mečů odolné a snadněji ovladatelné. Na druhé straně toto zaměření na praktičnost japonských zbraní rozhodně nevedlo ke snížení jejich kvality. Současně došlo na přelomu 16. a 17. století k vzestupu těch, kteří sbírali staré meče či je restaurovali a zabývali se významem šermířství pro morální a duchovní výcvik samurajů.¹⁵⁴¹ V době vlády Tokugawů vedl mírový vývoj země k návratu důrazu na jistou zdobnost samurajských mečů, jež byly nejen z estetických důvodů výrazněji zakřivenější než ty v Období válčících států. Na konci této éry však došlo k určitému návratu k prapůvodním tradicím výroby mečů, jež měla za následek opětovné prodloužení čepele po vzoru mečů dávných období.¹⁵⁴² V té době však meč zosobňoval především postavení válečníků, kteří byli vládci všech ostatních složek společnosti. Meč jako zbraň nebyl v bitvách, jež rozhodly o osudu šógunátu, příliš využit. Na druhé straně však stále zůstal hlavním symbolem výsad samurajů, což byl i důvod, proč bylo roku 1876 jejich nošení zakázáno.¹⁵⁴³ Tradice i aureola výjimečnosti však z mečů samurajů vytvořila legendární zbraň opředenou mýty a pověstmi, jimiž neoplývá snad žádná jiná zbraň v dějinách vojenských konfliktů. I díky tomu si dnes neumíme samuraje bez jejich mečů představit.

Jak však samurajské meče vypadaly a z jakých částí se skládaly? Tato otázka se na první pohled může zdát být poměrně prostá, neboť – podobně

¹⁵³⁸⁾ TURNBULL, *Samurai Warfare*, s. 47.

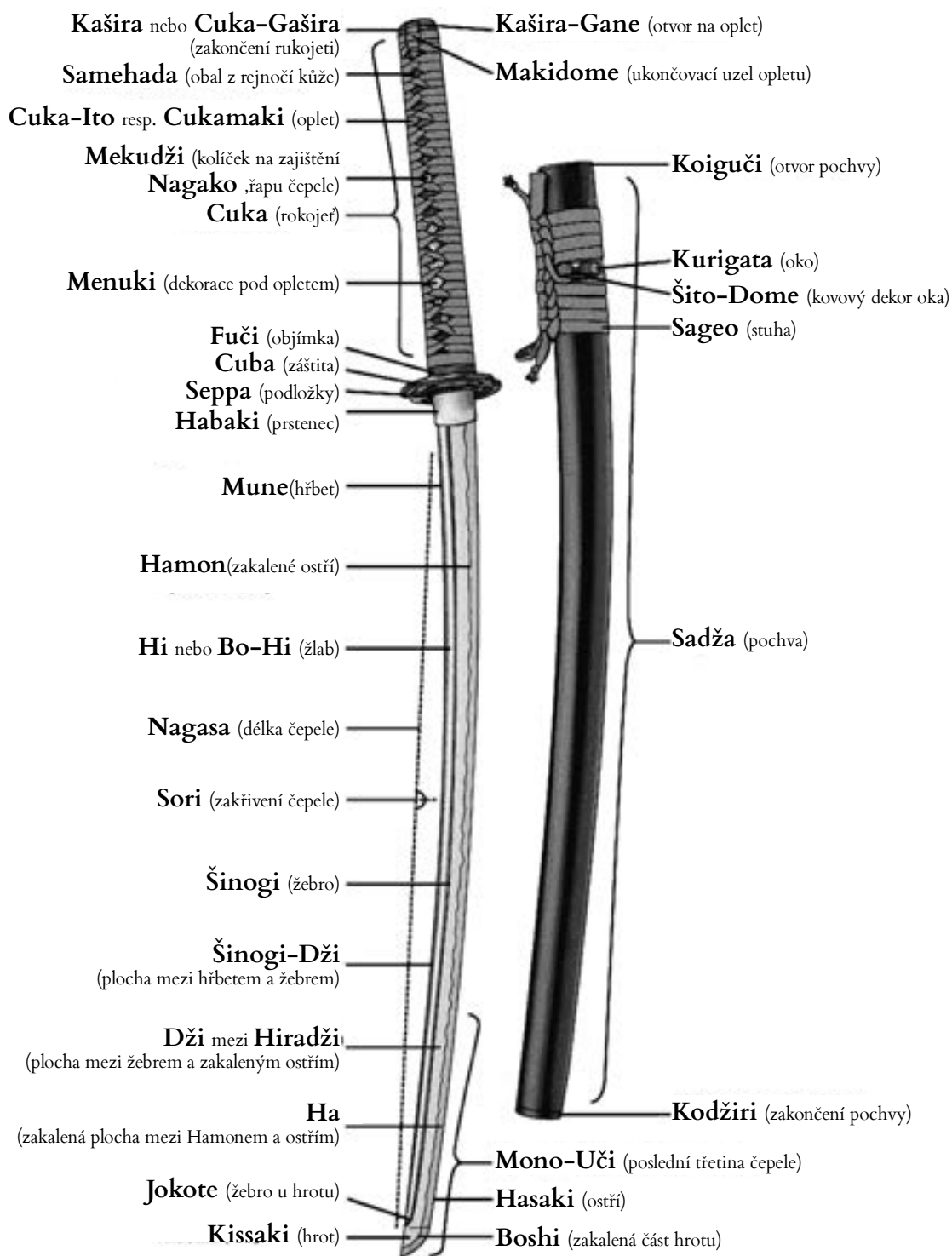
¹⁵³⁹⁾ TURNBULL, *Válečníci středověkého Japonska*, s. 36.

¹⁵⁴⁰⁾ CUMMINS, s. 78.

¹⁵⁴¹⁾ OGAWA, Morihiro (ed.), *Art of the Samurai. Japanese Arms and Armor*, New York 2009, s. 26.

¹⁵⁴²⁾ CUMMINS, s. 78–79.

¹⁵⁴³⁾ HILLSBOROUGH, *Samurai Revolution*, s. 560.

Části japonského meče – katany (Zdroj: Wikimedia Commons)

jako meče v jiných kulturních okruzích s odlišnou vojenskou tradicí – bylo základem japonské katany ostří zakončené hrotem, záštita a rukojeť. Japonské meče však měly několik zřetelných specifik. Jejich charakteristickým znakem byla zakřivená dlouhá čepel naostřená pouze z jedné strany a výrazná zdobná rukojeť a záštita. Každá část meče pak měla specifický účel a název. Hrot meče byl nazýván *kissaki*, žebro hrotu *jokote* a jeho zakalená naostřená část *boši*. Byla jich celá řada typů a druhů od rovného ostří přes zahnuté ostří (spodní naostřená část hrotu), přičemž obě tyto varianty se pak ještě mohly lišit podle délky.¹⁵⁴⁴ Čepel z uhlíkaté oceli se skládala ze zakaleného ostří (*hamon*), žebra (*šinogi*), žlábků či žlabů (*hi/bo-hi*) a hřbetu (*mune*). Délka čepele se označuje jako *nagasa* a jedná se o přímou linku mezi špičkou hrotu a záštitou.¹⁵⁴⁵ Ostří bylo zakončeno zúženou částí (*tang*) s několika okrouhlými otvory, na niž byla pomocí dřevěných klínků upevněna rukojeť. Její tvar a konstrukce se opět značně lišily v různých obdobích výroby japonských mečů.¹⁵⁴⁶ Samotná rukojeť (*cuka*) se vyráběla ze dřeva obaleného rejnočí kůží a opleteného tkaničkou – nejčastěji hedvábnou či bavlněnou – nebo pruhy kůže.¹⁵⁴⁷ Její zakončení (*kašira*) bylo kovové a většinou zdobené ornamenty.¹⁵⁴⁸ Podobně dekorovaná byla i záštita meče (*cuba*), vyrobená z oceli, mědi, stříbra, popřípadě jiného kovu. Právě tato část meče byla mnohdy velmi bohatě dekorována – většinou z obou stran – a v moderní době se stala předmětem živého zájmu sběratelů a fanoušků japonských bojových umění.¹⁵⁴⁹ Aby se v místě, kde byla uchycena v čepeli, nehýbala a nechrástila, byla nasazena na kovovou záštitu zvanou *haba-ki*. Samurajský meč tak představoval velmi komplexní zbraň, jejíž části měly jasný účel a technologii výroby.

Jak již bylo řečeno, střediska produkce japonských mečů se koncentrovala v oblastech s dostatkem železa a dřevěného uhlí nutného pro výrobu. Ukovat kvalitní meč však byla náročná práce vyžadující léta praxe a zkušeností. Již v období Heian si proto japonští císařové cenili služeb nejlepších kovářů, kteří pro ně vyráběli prvotřídní zakázkové zbraně. Toto povolání se díky tomu stalo natolik prestižní, že se mu věnovala řada kjótských dvořa-

¹⁵⁴⁴⁾ YUMOTO, s. 55.

¹⁵⁴⁵⁾ SATŌ, Kanzan, *The Japanese Sword. A Comprehensive Guide*, Tokyo – New York – London 1983, s. 16.

¹⁵⁴⁶⁾ YUMOTO, s. 74.

¹⁵⁴⁷⁾ Tamtéž, s. 86.

¹⁵⁴⁸⁾ Tamtéž, s. 91.

¹⁵⁴⁹⁾ Tamtéž, s. 85–86.

Gorō Masamune kovájící jednu ze svých pověstných čepelí

nů či příslušníků císařského rodu. Císař Go-Toba (vládl 1184–1198) dokonce osobně ukoval několik čepelí pod vedením mečířského mistra Ičimondžiho Norimuneho.¹⁵⁵⁰ Právě díky této podpoře vzniklo v Japonsku několik kovářských škol výroby mečů, přičemž některé z nich se proslavily nejen kvalitou, ale i estetickým zpracováním. Za vrchol výroby mečů bývá považováno období 12. a 13. století, kdy meč představoval nejen zbraň, ale také odznak vysokého postavení jeho držitele. Mistři tohoto období, jakými byli mečíři z hlavního města, provincie Bizen či tzv. tři mistři tvůrci (*sansaku*), mezi nimiž vynikal především Gorō Masamune (1264–1343) z provincie Sagami,¹⁵⁵¹ jenž je dnes považován za možná nejschopnějšího z nich, ukovali řadu mečů považovaných dodnes za mistrovská díla.¹⁵⁵² Zkušenosti těchto kovářů-mečířů se často předávaly z otce na syna či z mistra na žáka, přičemž výrobní postu-

¹⁵⁵⁰⁾ RATTI, WESTBROOK, s. 262.

¹⁵⁵¹⁾ V provincii Sagami vznikla slavná škola Sošú, ve stejné době však došlo k rozvoji jednotlivých škol po celém Japonsku, kvůli čemuž se v jednotlivých částech země uplatňovaly lehce odlišné technologické postupy. NAGAYAMA, s. 25–26.

¹⁵⁵²⁾ Dostupné z: <http://wiki.samurai-archives.com/index.php?title=Masamune> [cit. 29. 10. 2017].

py byly považovány za nejstřeženější tajemství každé kovářské dílny. Příkladem může být skutečnost, že když zmíněný Masamune „kalil zpracovávanou čepel v přítomnosti jiného zbrojře, postřehl, že tento pokradmu ponořil svou ruku do kalící vodní lázně, aby zjistil její teplotu, načež mu tuto ruku Masamune svým mečem usekl“.¹⁵⁵³ Za významnou se pro výrobu meče nicméně nepovažoval pouze použitý materiál či technologický postup, nýbrž i samotná osobnost mečíře. Na základě tehdejších představ ovlivněných šintoistickým světonázorem totiž mistr vkládal do svého díla část vlastní duše, čímž konečný produkt získával část jeho osobnosti a jejích rysů.

Příkladem může být další slavný mečíř – Sengo Muramasa, jenž byl podle patrně smyšlených legend Masamuneho žákem.¹⁵⁵⁴ Navzdory tomu, že byl považován za jednoho z nejzručnějších mistrů výroby meče, byly jeho čepele považovány za prokleté, neboť jejich tvůrce byl prý „velmi prudké a nevyrovnané povahy, hraničící až se šílenstvím, a všeobecně se věřilo, že tato povaha se přenesla i do jím vyrobených čepelí... Vládlo přesvědčení, že tyto čepele hladovějí po krvi a mohou přimět svého majitele, aby spáchal vraždu nebo sebevraždu“.¹⁵⁵⁵ Za zvláště prokleté je považoval rod Tokugawa, především pak jeho slavný vůdce Iejasu. Když byl jeho syn Nobujasu nucen spáchat *seppuku*, dozvěděl se, že jeho sekundant použil meč ukovaný právě Muramasou. Iejasu prý se slzami v očích ke svým vazalům prohlásil: „Bylo to právě Muramasovou čepelí, jíž Abe Jašiči srazil mého děda Kijojasu. Když jsem byl jako dítě v Suruze, nešťastnou náhodou jsem se pořezal o meč, který se také ukázal být Muramasovým dílem. A nyní byl jedním z nich zabit můj syn. Muramasovy meče jsou zlou předzvěstí pro náš rod. Pokud nějaký máte, zbavte se jej.“¹⁵⁵⁶ Meč tak dle přesvědčení samurajů ukrýval duši svého výrobce, jež se mohla promítnout do činů jejího majitele. Tato představa platila především pro meče ukované starými mistry, jež byly nebývale ceněné. V dějinách výroby mečů jsou proto všechny meče vyrobené do roku 1596 označovány jako *kotó* – staré meče –, zatímco mladší čepele jako *šintó* – nové meče.¹⁵⁵⁷ Období Muromači bylo érou patrně neaktivnější výroby mečů.¹⁵⁵⁸ Avšak i v období vlády Tokugawů se proslavila celá řada výrobců a restaurátorů starých mečů, jakým byl na-

¹⁵⁵³⁾ RATTI, WESTBROOK, s. 263.

¹⁵⁵⁴⁾ Dostupné z: <http://www.sho-shin.com/tokai2.htm> [cit. 29. 10. 2017].

¹⁵⁵⁵⁾ RATTI, WESTBROOK, s. 263.

¹⁵⁵⁶⁾ SADLER, s. 55.

¹⁵⁵⁷⁾ RATTI, WESTBROOK, s. 262.

¹⁵⁵⁸⁾ NAGAYAMA, s. 29.

příklad Honami Kóecu (1558–1637) těšící se přízni Ody Nobunagy a později Tokugawy Iejasua. Zlatý věk starých mistrů však s příchodem tokugawského míru definitivně skončil, byť i v této éře byla ukována řada výjimečných čepelí.

Samotná výroba samurajského meče byla poměrně náročným a zdoluhavým procesem. V době, kdy samurajové přijali zakřivené meče podobné zbraním bojovníků Emiši, se změnil celý koncept jejich používání. Z bodné zbraně se totiž stala sečná, což s sebou pochopitelně přineslo konkrétní problémy při její výrobě. Kováři totiž museli vytvořit meč, který by měl stejně kvalitní ostří po celé délce čepele, ale byl současně dostatečně pevný a pružný, aby se nezlomil při střetnutí se zbrojí protivníka. Řešením bylo použití různých druhů oceli s odlišným podílem uhlíku (do konce 16. století se používal kov domácí, později stoupal podíl dovezeného železa), přičemž je bezpochyby pozoruhodné, že japonští kováři dokázali ovlivnit obsah uhlíku v oceli, aniž by znali moderní metalurgické procesy či jej mohli ověřit pomocí mikroskopu.¹⁵⁵⁹ Technika výroby meče spočívala v tom, že ocel byla roztavena a rozkována do délky. Její jednotlivé pruhy pak byly v až zhruba 30 vrstvách podélně nakovány na sebe. Jiná praxe spočívala v tom, že jednotlivé části oceli byly roztaveny a slity. Kovář následně vzniklý prut rozkoval naplocho a pak jeho jednotlivé části přehýbal na půlku a za použití vysoké teploty dále koval opět do jednoho pruhu. Tento postup byl poměrně náročný, neboť vyžadoval, aby se do přehybu nedostala jakákoliv nečistota a byly odstraněny všechny vzduchové bubliny, jež by mohly čepel naprosto znehodnotit. Budoucí čepel byla následně pokryta směsí jílu, prachu z brusného kamene, dřevěného uhlí a dalších (většinou tajných) přísad a následně naposledy kalena. Poté, co dosáhla odpovídající teploty, byla zchlazena ve vodě, jejíž teplota opět musela mít přesné a správné parametry (proto také Masamune tak úzkostlivě střežil toto tajemství). Výrobek byl dále po dobu 50 dnů leštěn několika druhy kamenů a naostřen.¹⁵⁶⁰ Právě během tohoto procesu vznikl na čepeli zvláštní vzorec zvaný *jakiba*, jenž odděloval tvrzenou a netvrzenou část oceli, který je jedním z charakteristických prvků každého starého meče a podle něhož se hodnotila kvalita této zbraně.¹⁵⁶¹

Další řemeslníci mezitím vyrobili ostatní části zbraně, která byla následně složena dohromady, aby mohla být předána jejímu novému majiteli. Posledním krokem při výrobě meče byla zkouška nového ostří, jež měla pro-

¹⁵⁵⁹⁾ TURNBULL, *Katana*, s. 9.

¹⁵⁶⁰⁾ YUMOTO, s. 99–102.

¹⁵⁶¹⁾ TURNBULL, *The Samurai Sourcebook*, s. 125.

kázat, že je meč řádně vyvážený a má adekvátní pevnost a pružnost. Toto testování bylo proto prováděno co nejrealističtěji. Za tímto účelem byli využíváni zločinci, kteří měli být popraveni,¹⁵⁶² případně byla použita mrtvá těla nebo slaměný panák vyztužený bambusem.¹⁵⁶³ Skutečně kvalitní meč prý dokázal proseknout až sedm mrtvých těl na jeden úder. Podle očitého svědectví florentského obchodníka Francesca Carlettiho, jenž pobýval v Nagasaki v letech 1597–1598, byla zkouška meče na mrtvém těle – což ho poněkud znechutilo – prováděna tak, že bylo již bezhlavé torzo popraveného kriminálního umístěno na lavičku a zaklíněno tak, aby zůstalo ležet v poloze na boku. Následně přistoupil samuraj pověřený otestováním kvality čepele, jenž tělo jedním máchnutím meče přesekl a ověřil, zda úder a nutný střet čepele s kostmi na ní zanechal jakékoliv stopy. Tento rituální obřad ozkoušení meče měl prokázat, že je zbraň připravena k reálnému užívání. Pokud meč obstál, byl hozen užívání jeho pánem. Nej kvalitnější meče se pak v Japonsku prodávaly za 20 000–30 000 zlatých escudos, což byla hodnota rovnající se ceně venkovského sídla evropských šlechticů.¹⁵⁶⁴

Dlouhá doba výroby trvající i týdny, použitý materiál i technologie činily z katany (i ostatních variant samurajských mečů) skutečně smrtící zbraň. O jejich schopnostech se mnohdy tradují až neuvěřitelné legendy. Byť jsou mnohé z nich smyšlené či zveličené, schopnosti japonských mečů byly vskutku obdivuhodné a činily z nich bezpochyby nejlepší zbraň svého druhu na světě. Podle očitých svědků ze 16. století, kteří jako první přinesli informace o téměř neuvěřitelných kvalitách japonských mečů do Evropy, dokázala katana poměrně snadno přeseknout čepele používané ve „Starém světě“. Neodolalo jí ani soudobé brnění.¹⁵⁶⁵ Evropští cestovatelé v 19. a na počátku 20. století pak mohli pouze konstatovat, že japonské meče vysoce převyšují vše, co kdy bylo vyrobeno ve Starém světě.¹⁵⁶⁶ Dokladem toho může být skutečnost, že při zmíněném testování mečů bylo poměrně běžné, že katana dokázala přeseknout tři lidská těla narovnaná na sebe (bokem), přičemž výše uvedený počet sedmi je zaznamenaným rekordem.¹⁵⁶⁷ Příběhy o bitvách a střetnutích samurajů pak

¹⁵⁶²⁾ Tuto praxi podporoval i Jamamoto Cunetomo ve svém proslulém díle *Hagakure*. JAMAMOTO, s. 58–59.

¹⁵⁶³⁾ TURNBULL, *The Samurai Sourcebook*, s. 125.

¹⁵⁶⁴⁾ COOPER (ed.), s. 158–159.

¹⁵⁶⁵⁾ PERRIN, s. 11.

¹⁵⁶⁶⁾ TURNBULL, *Katana*, s. 4.

¹⁵⁶⁷⁾ COOPER (ed.), s. 167.

často hovoří o končetinách oddělených od těla, utnutých hlavách či přeseknutí protivníka napříč i podélně. Bratr slavného generála Nitty Jošisady Waki-ja Jošisuke prý v jedné z bitev dokázal proseknout soupeřovu ocelovou přilbu a jeho meč pak v podstatě rozpůlil jeho hlavu na dvě části.¹⁵⁶⁸ Podobných „výkonů“ nicméně dosahovaly jen ty nejlepší meče vyrobené skutečnými mistry. Řada moderních testů japonských mečů však i dnes odhaluje, že jejich kvalita byla zcela mimořádná a převyšovala dlouhý meč využívaný v Evropě.¹⁵⁶⁹ Meč tak byl nejen symbolem statusu samurajů, ale i výjimečně nebezpečnou zbraní, s níž zručný a schopný protivník dokázal téměř „nadlidské“ činy.

Specifický charakter japonského meče však vedl ke vzniku zcela svébytné šermířské tradice. Skutečnost, že meč byl vyroben z oceli s různým obsahem uhlíku, přičemž tvrdší ocel tvořila ostří a vnější část čepele, zatímco pružnější a měkčí její jádro znamenala, že tato zbraň samurajů byla nejen výjimečně ostrá, ale i odolná. To společně se skutečností, že se jednalo o meč dvouruční, vedlo k tomu, že v Japonsku na rozdíl od Evropy nevznikla tradice používání štítů. Samotný meč tak byl používán jak k útoku, tak obraně, a právě jeho pružnost i pevnost zajišťovaly, že mohl být využíván stejně dobře jako zbraň i jako náhrada štítu.¹⁵⁷⁰ V boji či duelu se pak používala řada technik seků či výpadů, jež měly odlišné názvy a provedení. Tomu odpovídal postoj samuraje na začátku souboje, jenž se lišil podle bojového stylu, jež vyznával nebo hodlal uplatnit. Jednotlivé druhy výpadů a technik na sebe mohly navazovat, díky čemuž bylo japonské šermířské umění značně variabilní a v podání skutečného mistra také nepředvídatelné. Jednotlivé techniky pak bylo možné rozdělit v zásadě na dva základní druhy – sečné (*kiri*) a bodné výpady (*cuki*).¹⁵⁷¹ Jedním ze základních pohybů, jež si samuraj musel osvojit, pak bylo umění *iaidžucu* – tedy technika tasení meče tak, aby jej následovalo rychlé seknutí souběžně s tím, jakmile čepel opustila svou dřevěnou pochvu.¹⁵⁷² Výhodou tohoto kroku byla skutečnost, že podobný útok mohl přijít nečekaně a protivníka zaskočit. Pokud však proti sobě stáli dva stejně kvalitní válečníci a tasili

¹⁵⁶⁸⁾ TURNBULL, *The Samurai Sourcebook*, s. 125.

¹⁵⁶⁹⁾ Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=EDkoj932YFo&index=1&list=LLZWCoYYaPwUXoo6mjjBZLmA> [cit. 31. 10. 2017]; dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=RyO46RQhYkQ&index=2&list=LLZWCoYYaPwUXoo6mjjBZLmA> [cit. 31. 10. 2017].

¹⁵⁷⁰⁾ TURNBULL, *Katana*, s. 3.

¹⁵⁷¹⁾ RATTI, WESTBROOK, s. 274.

¹⁵⁷²⁾ Tamtéž, s. 275; HALL, David A., *Encyklopedia of Japanese Martial Arts*, New York 2012, s. 169.

současně, mnohdy takový souboj pomocí techniky *iaidžucu* končil smrtí nebo vážným zraněním obou z nich.¹⁵⁷³

Právě tento element překvapivého útoku se stal pevnou součástí japonského vedení války (v moderním pojetí s fatálními následky), jejíž obecné umění v jistém smyslu vycházelo ze šermířských technik. Z toho důvodu bylo součástí výcviku šermíře také cvičení, jež ho mělo připravit na konstantní nebezpečí, jež mu hrozilo ve válce i míru. Podle pamětí Kacu Kaišúa – jednoho z japonských reformátorů 19. století – se trénink sestával jak z opakovaného nácviku jednotlivých pozic s mečem, tak meditace. Studenti se každé ráno shromáždili k zenové meditaci v pozici vkleče a s napřímenými zády. Nesměli se pohnout, ačkoliv bolest v končetinách, na nichž si seděli, musela být bezpochyby značná. Učitel pak podél řad mladých mužů, jejichž oči byly zavřené, chodil s dlouhou tlustou holí a čas od času některého z meditujících náhle prudce udeřil do ramen nebo zad. Cílem bylo navyknout studenty na to, aby na tento brutální způsob výcviku nikterak nereagovali a pokračovali v meditaci. Díky tomu měli samurajové získat odhodlání čelit se stoickým klidem jakékoliv situaci, umění sebekontroly a vnitřní disciplíny a v neposlední řadě také schopnost vycítit nebezpečí, ještě než skutečně nastalo.¹⁵⁷⁴ Podobně jako v případě umění luku se pak nácvik boje tváří v tvář skládal z neustálého opakování jednotlivých technik jasně určenou sekvencí jednotlivých pohybů (stínový boj – *kata*) a jejich návaznosti tak, aby je bojovník dokázal provádět zcela nevědomky (respektive bezděčně), díky čemuž mohl vložit maximální energii do právě prováděné akce.¹⁵⁷⁵ Výcvik samotný byl velmi silně provázán s duchovním životem, v němž měl zen samurajovi pomoci se oprostit od vlastního já, soustředit se pouze na přítomný okamžik bez ohledu na budoucnost či minulost. Díky tomu mohl mnohokrát opakované techniky provádět s nebyvalou přesností i rychlostí.

Trénink boje s mečem však nezahrnoval pouze nácvik s dlouhým mečem (ať už *tači*, či *katanou*), ale také s dalšími variantami této zbraně, jež se na japonských ostrovech rozšířily. Mimo této tradiční zbraně byl samuraj vyzbrojen ještě krátkým mečem, který na rozdíl od katany prakticky nikdy neodkládal.¹⁵⁷⁶ Tato zbraň měla stejně kvalitní čepel jako její větší soupevník

¹⁵⁷³⁾ RATTI, WESTBROOK, s. 279.

¹⁵⁷⁴⁾ HILLSBOROUGH, *Samurai Revolution*, s. 56–57.

¹⁵⁷⁵⁾ RATTI, WESTBROOK, s. 279.

¹⁵⁷⁶⁾ Tamtéž, s. 260.

Cvičný souboj v dódžó

o délce 30 až 60 centimetrů.¹⁵⁷⁷ Příslušníci samurajské vrstvy se tak na veřejnosti nejčastěji objevovali vybaveni dvěma meči – *katanou* a *wakizaši* (v době, kdy převažovalo používání meče typu *tači*, byl budoucí *wakizaši* mnohdy označován jako *katana*).¹⁵⁷⁸ Kdy tento zvyk vznikl, není zcela jasné, ale již v době prvního šógunátu byl poměrně rozšířený. Dvě čepele byly totiž i díky své nákladnosti jednoznačným dokladem toho, že jejich držitel je příslušníkem vojenské vrstvy.¹⁵⁷⁹ V éře Edo byly symbolem postavení válečníků a jejich nošení bylo povinné. Samuraj měl oba meče zastrčené za širokým opaskem, přičemž konce obou byly umístěny podélně a mířily vzhůru či křížem ostrším nahoru. Pokud měl samuraj za pasem oba meče, nazývala se tato kombinace *daišó* – doslova „dlouhý a krátký“. ¹⁵⁸⁰ Na rozdíl od *katany* mohli *wakizaši* v dobách Tokugawů používat i členové nepriviligovaných vrstev obyvatelstva (například obchodníků jako prostředek sebeobrany), kterým bylo zakázáno používání dlouhého meče.¹⁵⁸¹ V této pozdní éře dějin samurajů dávali válečníci přednost kratší verzi *wakizaši*, někteří dokonce preferovali dýku *tantó*, jejíž čepel měřila pouhých 26 centimetrů.¹⁵⁸²

¹⁵⁷⁷⁾ NAGAYAMA, s. 48.

¹⁵⁷⁸⁾ FRIDAY, *Samurai, Warfare and the State in Early Medieval Japan*, s. 79.

¹⁵⁷⁹⁾ DEAL, s. 158

¹⁵⁸⁰⁾ Tamtéž.

¹⁵⁸¹⁾ NAGAYAMA, s. 48.

¹⁵⁸²⁾ Tamtéž, s. 49.

Na opačném pólu byly meče až neobvyklé délky. Patřily sem mimo již zmíněných čepelí *tači* prodloužené verze *katany* zvané *dai katana* či *daitó*.¹⁵⁸³ Specifickým druhem chladné zbraně pak byl meč *nodači* (někdy též zvaný *ódači*), jehož délka čepel se pohybovala okolo jednoho metru (aby mohl být meč nazýván *nodači*, musel být dlouhý minimálně 91 cm), mnohdy i více. Vzestup popularity této zbraně lze zaznamenat během válek *nanbokučó*, kdy sloužil jako tzv. bitevní meč. Později byl jeho význam nahrazen kopími masonových armád 16. století. V roztroušených bitvách předchozí éry však dokázal být v rukou zručného šermíře strašlivou zbraní.¹⁵⁸⁴ Jeho obliba pak rychle poklesla v dobách *tokugawského míru*, kdy byly mnohem praktičtější kratší zbraně.¹⁵⁸⁵ Tato skutečnost byla způsobena především faktem, že *nodači* byl příliš dlouhý na to, aby byl zastrčen za pasem, a samurajové jej nosili připjatý na zádech. Tuto zbraň si však navzdory zmíněné nevýhodě oblíbili i někteří významní šermíři, jakým byl například Sasaki Kodžiró, jenž se svým *nodači* zvaným Dlouhé bidlo porazil každého oponenta, než podlehl v souboji legendárnímu Musašimu.¹⁵⁸⁶ Obecně nicméně platilo, že touto zbraní bývali vyzbrojeni pouze ti nejsilnější a nejschopnější samurajové.¹⁵⁸⁷ Posledním druhem meče, jenž by měl být na tomto místě zmíněn, byl meč dvoubřitý (*ken*), který měl spíše rituální charakter, než aby byl používán jako skutečná zbraň v samurajských střetnutích.¹⁵⁸⁸

Pokles významu jízdních lučištníků v 15. století vedl samuraje ke stále větší koncentraci na umění meče. Tento trend byl patrný již v Období válčících států, nejvíce se však projevil v éře *Tokugawů*, kdy se meč definitivně stal symbolem vojenské třídy. Proto také byla umění boje s mečem (*kendžucu*) věnována zvláštní pozornost. Každý samuraj byl proto povinen se účastnit výcviku a ovládnout dlouhý i krátký meč. První školy (*ryū*) zaměřené na *kendžucu* vznikly již v 9. století. Jejich pravý rozkvět lze zaznamenat nicméně až v 16. století. Za vrchol je pak považováno období *Edo*, kdy na japonských ostrovech působilo kolem 200 šermířských škol.¹⁵⁸⁹ Cílem jejich výcviku bylo si-

¹⁵⁸³⁾ RATTI, WESTBROOK, s. 258.

¹⁵⁸⁴⁾ CONLAN, *State of War*, s. 260.

¹⁵⁸⁵⁾ MOL, Serge, *Classical Weaponry of Japan. Special Weapons and Tactics of the Martial Arts*, Tokyo – New York – London 2003, s. 17.

¹⁵⁸⁶⁾ WILSON, William Scott, *The Lone Samurai. The Life of Miyamoto Musashi*, Boston – London 2013, s. 35.

¹⁵⁸⁷⁾ GLENN, s. 89.

¹⁵⁸⁸⁾ NAGAYAMA, s. 49.

¹⁵⁸⁹⁾ RATTI, WESTBROOK, s. 266.

mulování bitevních podmínek, čemuž byl uzpůsoben jak trénink, tak nástroje k němu používané.¹⁵⁹⁰ Většinu z center kendžucu založili samurajové, kteří dosáhli mistrovství v používání meče a vytvořili vlastní bojový styl, který se pak snažili vštípit svým žákům. Podle tradice mnoha z nich byl jejich zakladatel osvícen místními božstvy, když se stáhl do ústraní a v horách se osamoceně věnoval meditaci a výcviku. Mistr (*sensei*) pak školu řídil a zavedl v ní přísná pravidla. Mnoho z nich pak bylo spjato s jejich jménem (či jménem jejich rodiny), tak jako tomu bylo v případě proslulé školy Natori (později zvané Šin Kusunoki rjú). Jiné do svého názvu přijaly název tajné techniky meče, jíž vyučovaly. Příkladem byla Mubjóši rjú (Škola bez rytmu), zaměřená na výuku technik, jež na sebe obvykle nenavazovaly, a překvapivých pohybů či výpadů tak, aby soupeř nedokázal odhadnout další krok šermíře bojujícího v tomto stylu.¹⁵⁹¹

Cílem tréninku ve většině z těchto škol bylo propojení jednotlivých pohybů a technik s vnímáním vnějších impulsů a reakcí na ně. Záměrem bylo umožnit válečníkovi (také prostřednictvím meditace) dostat se do již zmíněného stavu nevědomí, v němž dokázal reagovat instinktivně a s maximální efektivitou. Proto byly všechny pohyby a techniky cvičeny neustále dokola tak, aby si je žák vštípil a dokázal je provádět podvědomě.¹⁵⁹² První fází výcviku proto zahrnovala metodu *suburi*, kdy žák podnikal cvičným či skutečným mečem výpady proti imaginárnímu oponentovi. Jakmile zvládl základní techniky jednotlivých útoků či obranných postavení, využívala se technika *kata*, jenž je dodnes známá adeptům japonských bojových umění. Spočívala v tom, že žák prováděl sestavu pohybů a technik ve snaze ji ovládnout v její dokonalosti a jejím neustálým opakováním zdokonalovat své pohyby a způsob provedení. Kata mohla být záležitostí individuální či ji žáci prováděli ve dvojicích (*bunkai*).¹⁵⁹³ Tento styl tréninku nicméně vyžadoval přísnou morálku a disciplínu. Proto zahrnoval také meditace a výuku duchovního očištění a koncentrace.

Přestože výcvik často probíhal za použití skutečných zbraní, postupně se vyvinuly různé druhy cvičných mečů, jež měly pravou *katanu* dokonale imitovat a jež sloužily nejen při výukové metodě *kata*, ale i soubojích jednotlivých žáků, jež měly prokázat jejich schopnosti. Za tímto účelem se proto používaly dřevěné meče zvané *bokutó* (později též *bokken*), které byly

¹⁵⁹⁰⁾ TANAKA, Fumon, *Samurai Fighting Arts. The Spirit and Practice*, Tokyo – New York – London 2003, s. 30.

¹⁵⁹¹⁾ CUMMINS, s. 59.

¹⁵⁹²⁾ RATTI, WESTBROOK, s. 279.

¹⁵⁹³⁾ TURNBULL, *Válečníci středověkého Japonska*, s. 43–46.

Mijamoto Musaši poráží v památném souboji Sasakiho Kodžiróa

sice silnější než skutečný meč, ideálně ale simulovaly jeho hmotnost a rovnováhu. Navzdory tomu, že díky jejich používání se snížil počet vážných (a mnohdy smrtelných) úrazů během výcviku a cvičných soubojů či soutěžních utkání, stále byly tyto metody v mnoha ohledech velmi brutální. Tréninkové aktivity totiž probíhaly bez jakékoliv zbroje, což mělo za následek, že úderý pevným dřevěným mečem (nejčastěji z dubového dřeva) způsobily i vážná poranění v podobě zlomených končetin, žeber, či dokonce lebky.¹⁵⁹⁴ V některých případech (a to patrně ne neobvyklých) mohl být

souboj s mečem *bokutó* dokonce smrtelný. Právě podobnou vlastnoručně vyrobenou zbraní porazil Mijamoto Musaši svého největšího rivala Sasakiho Kodžiróa v souboji na pobřeží ostrova Ganrjú, kde svému soupeři vyzbrojenému jeho pověstným nodačím Dlouhým bidlem roztránil hlavu a hrudník.¹⁵⁹⁵ Právě z tohoto důvodu byly v průběhu 16., a především 17. století zaváděny nové typy cvičných mečů zvané *šinai* vyrobené z jednotlivých bambusových prutů svázaných dohromady. Zavedení ochranné zbroje a masky Čóšóem Široemonem pak znamenalo, že trénink a jeho souboje mohly probíhat mnohem realističtěji, než tomu bývalo dříve, a *kendžucu* se začalo postupně podobat dnešnímu *kendó*.¹⁵⁹⁶ Návěst se skutečnou čepelí však tato praxe plně nahradit nemohla. Jejich použití v tréninku dvou samurajů se však „omezovalo“ na výcvikovou techniku zvanou *cumeru*. Ta spočívala v tom, že úder útočník zastavil těsně před tím, než došlo ke kontaktu s protivníkem. Mezi mistry tohoto způsobu výcviku patřil zmíněný Mijamoto Musaši, jenž prý dokázal přeseknout zrnko rýže na čele svého žáka, aniž by mu jakkoliv ublížil.¹⁵⁹⁷ Podobné ovládnutí meče si však vyžadovalo neuvěřitelné soustředění a mistrovskou techniku, i přesto jej pouze nejlepší z nejlepších. Technika *cumeru* tak byla využívána

¹⁵⁹⁴⁾ Tamtéž, s. 46.

¹⁵⁹⁵⁾ WILSON, *The Lone Samurai*, s. 40–41.

¹⁵⁹⁶⁾ TURNBULL, *Válečníci středověkého Japonska*, s. 47.

¹⁵⁹⁷⁾ TURNBULL, *The Samurai Sourcebook*, s. 179.

Samuraj ve zbroji v Období válčících států

Roman Kodet

Příběh Samurajů

ŽIVOT A SVĚT VÁLEČNÍKŮ STARÉHO JAPONSKA

Přebal s využitím ilustrací Žanety Kortusové navrhl Lukáš Tuma.

Ilustrace a schémata vytvořila Žaneta Kortusová.

Fotografie a obrázky archiv autora, Wikimedia Commons.

Redakce Václav Kotrman.

Vydalo Nakladatelství EPOCH s. r. o.,

Kaprova 12, 110 00 Praha 1,

jako svou 663. publikaci.

První vydání, 632 stran.

Sazbu podle návrhu Žanety Kortusové provedl Jaroslav Uhlíř.

Vytiskly Těšínské papírny, s. r. o.

NAKLADATELSTVÍ
EPOCH

Knihy Nakladatelství EPOCH můžete zakoupit u svého
knihkupce nebo si je lze objednat písemně na adrese:

Kaprova 12, 110 00 Praha 1 – Staré Město,

telefonicky na čísle: 224 810 353,

e-mailem na adrese: objednavky@epocha.cz,

nebo na internetové stránce: www.epocha.cz